

- <sup>13</sup> à proportione — arányosan  
<sup>14</sup> imputál — beszámít  
<sup>15</sup> padimentum — padló, padozat  
<sup>16</sup> arcus — ív, bolthajtás  
<sup>17</sup> machina — szerszám, itt: szerkezet  
<sup>18</sup> quietantia — nyugta  
<sup>19</sup> recognitio — elismervény  
<sup>20</sup> hóstát — külváros (Kolozsvárt a városhalaktól keletre és északra eső kül-  
várost emlegették Hóstát néven)  
<sup>21</sup> nullo remedio obstante — semmilyen mentegetőzést sem fogadván el  
<sup>22</sup> obligál — leköt, kötelez  
<sup>23</sup> architectonica proportio — építkezési arányosság  
<sup>24</sup> manu propria — saját kezűleg  
<sup>25</sup> szenátor — a városi tanács tagja  
<sup>26</sup> caveál — kezeskedik  
<sup>27</sup> regula — szabály  
<sup>28</sup> héjazat — tető, fedél  
<sup>29</sup> terminus — határidő  
<sup>30</sup> interes — kamat  
<sup>31</sup> Zimmer Pallier — szoba (ház)-építő (kőműves, pallér)

Hibaigazítás: az első közlemény 19. lapján a 26. sorban *Pákei János* helyett *Pákei Lajos* olvasandó.

LAKATOS GYULA

## ADALÉK A KARÁCSONYFALVI UNITÁRIUS TEMPLOM TÖRTÉNETÉHEZ

A homoródkarácsonyfalvi egyházközség megalakulása a 16. század második felére tehető, amikor az egész falu az unitárius hitre tért át. A „Sion” hegyén épített középkori templomát a gyülekezet tovább használta és használja mai napig. Az ellenreformáció idején, Mária Terézia uralkodása alatt (1740—1780), amikor több templomunkat erővel elfoglalták, kísérlet történt a homoródkarácsonyfalvi templom elfoglalására is. Az elfoglalási kísérlet azonban a gyülekezet hősi ellenállása miatt nem sikerült. A kormányzék ekkor azt a döntést hozta, hogy az unitárius hívek kötelesek a katolikusok részére megfelelő templomot építeni.

A templomfoglalási kísérletet részletesen leírta Jánosfalvi Sándor István: „Székelyhoni utazás a két Homoród mentén” című munkájában (II. k. 31—32 oldal). A templomfoglalási kísérlet idejét 1777-re teszi; az

új templom felépítési összegét pedig 1200 forintban határozza meg. Mindkét adat a megtalált okmányok alapján helyesbítésre szorul.

Bálint Ödön volt homoródkarácsonyfalvi unitárius lelkész (1916—1956) az „Unitárius Közlöny“ 1935. évfolyam 206—208. oldalán, „A karácsonyfalvi unitárius templom védelme“ címen cikket közöl, mely szerint: „Végh Mihály unitárius pap, 1826. október 19-ről a halottak anyakönyvébe azt jegyzi be, hogy „Temettem 19 Octobris Mezei Susánnát, Nagy Hermán János 40-ik eszt. Özvegyét, ki is legutolsó azon férfiak s asszonyok közül, kik 1768 b. 2.-ik Juli a Templomot elvenni akarókat meggyőzték s megverték. Élt 80 eszt.“ Amint az adatok egybevetéséből kitűnik a Végh Mihály feljegyzése szerint kilenc esztendő különbség van a foglalási kísérlet idejét illetően.

Az idézett cikkben az új templom felépítési ára 1200 mfrt. A templom építésére vonatkozólag az egyházközség irattárában az alábbi okmány található:

„Tisztelendő Püspök Úr!  
Mtgs Fő Curator Úr!  
Tks. Sz. Grlis Synodus!

Ez előtt circiter 10 vagy 12 esztendővel minémű szomorú és példás casus történt vala mű rajtunk a R. catholicusok miatt tudva vagyon a Mtgs Urak és a G. Synodus előtt, amelyért is mostan a Mtsg R. Guberniumtól 1350 Rs forintoknak és 34 crajtzároknak megfizetésével agg-raváltatunk s mint hogy az építendő templom annyira sommáltatott s Már két izben is admoneáltattunk minden órán a kemény Executiot fejünkön tapasztaljuk, mit tselekegyünk nem tudjuk mert ezen nagy summának megfizetésére tellyességgel incapaxok vagyunk, félünk attól is, hogy szép Templomunkból és Paróhiánkából kifogyunk mivel nagy hasonlást is tapasztalunk közöttünk, mert akiknek nevek a sententiaba expressalva nincsen azok a fizetésben Concuralni nem akarnak holott ezzel egyaránt minyájan tartozunk [...]

E mellett méltóztassék a G Synodus olly Expedienst bölcs elméje szerint feltalálni, ebben a mű szomorú s terhes casusunkban, hogy rövid idő alatt had lehetne consoláltattassunk minek előtte mindenünk-ből kipusztulnánk. Nem volna talán idegen dolog ha minden Tkts Esperest maga Tractusában a T. loci miniszterekkel és curatorokkal maguk Ecclában domesticatin s mint máskor is practizáltatt erre a Notabilis szükségre collectáztatván [...] publicatione és magokhoz vitetván a műnköt tudósítván ottan felkeresnök, úgy gondoltuk, hogy így többre mehetnénk, hogy sem ha bizonyos Expressusunk által az egész hazánkban levő unitárius atyánkfíát domesticatin megtalálnók mivel ez így felette sokra is terjedne, másként is talán jobb volna úgy, mint ezeket a Mtgs Uraknak és a G Synodusnak Istenes és bölts judiciuma alá bocsátván magunkat és atyai protectiojokban ajánlván s ilyen terhes ügyünkben consolatit várván vagyunk alázatos tisztelettel

Nagyságotoknak és kegyelmeteknek és a G Synodusnak Igen megszorodott szegény szolgái a H. Karátsonfalvi Unit Eccla tagjai.“

## „Resolutio

2. do Tks Esperes Atyánkfiának commitáltatik a Grate Consistorium által, hogy kiki maga inspectioja alatt levő Ecclesiákban a loci ministerek által publicáltassa ezen szükségét az modalitate, hogy minden Ekklésiában az egyházi másodmagával járja el az híveket és kik conferalnak azoknak neveket és azt is mit conferaltak felírják és a Diacesis-beli Esperes Atyánkfiának erga lenetantiam által Adgyák, kiknek kötelességek leszen ezen szükségre, minő [...] corradalandó alamisnát a közelebből következő Grate consistoriumban erga lenetantiam administralni. [...] 20 Juni A. 1780. Consistori V. Notarium Stephanus Lázár.“

Az idézett két adat ismeretében, biztosan állíthatjuk, hogy a templomfoglalási kísérlet 1768-ban történt és nem később, valamint azt is, hogy az új katolikus templom felépítésének költsége, melyet a karacsonyfalvi egyházközség hordozott, nagyobb volt, mint eddigé tudtuk, vagyis 1350 Rs forint.

NYITRAI MÓZES

### HANGSÚLY A KERESZTÉNY VALLÁSBAN

Jn 13, 34

Szent meggyőződésem, hogy a keresztény vallás 2000 éves áldása az Istennek. Azért olyan nagy áldása, mert benne a szereteten van a hangsúly. Az evangélium tengelye ez:

„Új parancsolatot adok nektek, hogy szeressétek egymást: ahogyan én szeretlek titeket, ti is úgy szeressétek egymást. Arról fogja megtudni mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretitek egymást.“

A törvénytudónak is ezt válaszolja, aki a megkísértés szándékával kérdezi: „Mester, melyik a nagy parancsolat a törvényben?“ Jézus így válaszolt: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez az első és a nagy parancsolat. A második hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint magadat. Ez a két parancsolat tartja az egész törvényt és a prófétákat“ (Mt 22, 36—39). A Hegyi beszédben is a szereteten van a főhangsúly. Itt még az ellenségre is kiterjeszti a szeretet parancsolatát, mert ez a tökéletesség útja, lehetősége.

Sokszor döntő jelentősége van annak, hogy hova és mire helyezzük a hangsúlyt. Életet, vagy halált is jelenthet.

Jézus igaz, határozott, egyeneslelkű, tiszta szívű, nyílt, őszinte, becsületes, s mindig az élet, a békesség és a szeretet pártján áll. Helyesen hangsúlyoz, mint a szívdobbanás, mint az élet ritmusa.

Nyilvánvaló, hogy az élete sokrétű, számtalan síkban nyilatkozik meg. Kereskedelem, ipar földművelés, tudomány, politika, művészet, jog és sok más tényező tartozik az élethez szervesen, elengedhetetlenül. Nem lehet figyelmen kívül hagyni, kiküszöbölni, fölöslegessé tenni. Ezek az élet gondolatai, és üres lenne az Élet Könyve nélkülük. Az élet kerekjei ezek, csak döcögne hiányuk esetén az élet szekere. Az élet minőségi szintje azonban azon áll, hogy helyén van-e a hangsúly az élet eme különböző rétegeiben.

A keresztény életforma a szeretet kihangsúlyozása. Ezért magas színvonalú, Istenhez emelkedő, a tökéletesedés alapja és iránya. A többi életformáknak is kell, hogy köze legyen a szeretethez. Erkölcsi értékük annál nagyobb, minél több bennük a szeretet szerepe: az emberszolgalat, a humanizmus.

A kereszténységben katasztrófához vezet a hangsúly elferdítése, amint arra gyászos példákkal szolgál a múlt. Itt különös értelmet nyer minden vessző és pont. Istenországának az ügye forog kockán; az em-